

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-19>

УДК 347.73

О. В. ДОЦЕНКО

викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
E-mail: dotsenko@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2028-1810>
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, 61023, вулиця Міроносицька 1

А. В. МИХНЯ

студентка економічного факультету
E-mail: alona.mykhnia@karazin.ua
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Харків, 61023, вулиця Міроносицька 1

ЄВРОПЕЙСЬКЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. Світова економіка перебуває на початковій стадії запровадження сучасних цифрових технологій. Наразі також відбувається перманентний процес усвідомлення світовою спільнотою того факту, що цифрова економіка, спеціальні фінанси й Інтернет-торгівля у перспективі матимуть вирішальне значення у світових масштабах. Тому статтю присвячено дослідженню міжнародної практики правового регулювання обігу криптовалют із аналізом наявної ситуації в Україні. Актуальність такого напрямку дослідження зумовлена не тільки поширенням популярності віртуальних валют, а й нещодавнім прийняттям європейського регламенту МіСА, який взяли за основу в спеціалізованому Законі. Встановлено, що наша держава має перспективи для розвитку конкурентоспроможного ринку, що в свою чергу має позитивну перспективу для розвитку економіки в умовах воєнного стану.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: сталий розвиток, економічне зростання, криптовалюта, регулювання ринку криптовалют, імплементація МіСА, віртуальні активи, європейське регулювання ринку криптовалют.

Як цитувати: Доценко О. В., Михня А. В. Європейське регулювання ринку криптовалют та імплементація в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право». Вип. 36. С.163-168
<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-19>

Incites: Dotsenko O.V., Mykhnia A. V. European Regulation of The Cryptocurrency Market and Implementation in Ukraine. The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series «Law». Bun. 36. C.163-168
<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-19>

Постановка проблеми. Регулювання обігу віртуальних валют у правовому полі є складним процесом і вимагає комплексного підходу та врахування різних позицій. Європа є досить активною у дослідженнях та розробках, що базуються на технології блокчейн, тому важливо дослідити досвід різних країн, щоб сформувані єдині підходи для України.

Стан дослідження. Правове регулювання питання обігу криптовалют стає предметом багатьох наукових досліджень, які призначені різноманітним аспектам цього питання, під час дослідження було вивчено роботи таких авторів: Батракова Т. І. [11], Білик І. І. [12], Устенко С. В. [17], Момонт Т. В. [14] та інших

дослідників. Незважаючи на значний розвиток досліджень криптовалют, існує ряд питань, які досі не досліджено до кінця та і загалом, у більшості країн світу навіть немає чіткого правового визначення статусу криптовалюти.

Проте нещодавно Європейським Парламентом було прийнято Регламент МіСА, який має регулювати питання обігу криптовалют.

Мета. Тому метою дослідження є аналіз досвіду інших країн світу, стосовно питання регулювання ринку криптовалют, та встановлення як прийняття Регламенту МіСА впливає на прийняття відповідного законодавства в Україні.

Виклад основного матеріалу. У квітні цього року Європарламент проголосував за законопроект щодо комплексного загальноєвропейського регулювання криптоіндустрії – MiCA (Markets in Crypto Assets regulation). Саме тому питання європейського регулювання ринку криптовалют та подальша імплементація в Україні є на сьогодні одним із ключових питань.

Наразі Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку спільно з представниками Ernst & Young за підтримки проекту USAID Financial Sector Reform працює над новим законопроектом щодо запуску ринку віртуальних активів в Україні, в основу якого покладений європейський регламент MiCA. Адже новий закон має відповідати зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу.

Юрій Бойко, член Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, під час свого виступу на тему «Імплементація норм Європейського регламенту MiCA в українське законодавство: виклики та можливості» зазначив зокрема таке: «Згідно з MiCA - будь-яка компанія, яка отримала авторизацію в Європі, може пропонувати власні послуги на єдиному європейському ринку для споживачів усіх країн ЄС. Хоча Україна поки не є повноцінним членом ЄС, але маючи закон з імplementованими в нього положеннями регламенту MiCA, в недалекому майбутньому може запропонувати криптокомпаніям вести бізнес в нашій юрисдикції за єдиними європейськими правилами. Не потрібно буде розробляти інші бізнес-підходи та підлаштовуватися під нові конструкції. Оскільки наш ринок та його правила будуть зручними та зрозуміли для всіх міжнародних компаній, які вже знайомі з європейським ринком». [8]

«Наш новий законопроект - це не просто технічний переклад MiCA. Це про велику роботу з адаптації європейських правил до наших українських реалій. Ми відкрито обговорювали проєкт на засіданнях Консультаційної ради по віртуальним активам при Комісії, почули та враховували зауваження провідних учасників ринку, профільних державних органів та всіх зацікавлених сторін. В цілому законопроект був позитивно сприйнятий експертами ЄС, тож можемо запевнити, що ми на правильному шляху», - повідомив Член Комісії. [8]

Адаптувати європейський регламент з регулювання криптоактивів MiCA до національного законодавства про віртуальні активи є правильним кроком у довгостроковій пер-

спективі, адже минулого року Україна отримала статут кандидата в ЄС, і саме таким чином наша країна ще раз підтверджує свій євроінтеграційний шлях розвитку. Водночас ЄС не вимагає від України повної імплементації MiCA, що надає нам можливість на сьогодні формувати власну політику у сфері криптоактивів.

Законопроект «Про віртуальні активи» [15] стане першим Законом, який регулює правовідносини, що виникають у зв'язку з оборотом віртуальних активів в Україні, визначає права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів та засади державної політики у сфері обороту віртуальних активів». Оскільки в основу законопроекту покладено положення регламенту MiCA, то вважаємо доцільним провести детальний аналіз європейського регламенту та дослідити досвід країн ЄС в регулюванні ринку криптовалют, щоб визначити можливі шляхи реалізації обігу віртуальних валют та їх законодавче регулювання.

Необхідно зазначити, що правове регулювання ринку криптовалют у всьому світі є неоднаковим. Якщо казати про державне регулювання ринків криптовалюти в країнах Європейського Союзу, то варто відмітити, що воно знаходиться на стадії становлення, про що також свідчить нещодавно прийнятий регламент MiCA. Проте для об'єктивної оцінки обігу віртуальних активів слід розглянути досвід країн.

Якщо говорити окремо про кожну країну, то необхідно відмітити, що віртуальні активи «займають все більше простору», а такі країни Європи як Іспанія, Швейцарія, Португалія та інші, взагалі мають Bitcoin-банкомати, банкомати, в яких можна обміняти BTC на фіатні гроші [9, с.1].

Наприклад, у США «комісія з цінних паперів і бірж ідентифікує криптовалюту одночасно і як гроші (платіжний засіб), і як власність, і як біржовий товар» [2]. Окрім того, в окремих штатах правове регулювання ринку криптовалют є відмінним. Так, «у Каліфорнії на законодавчому рівні дозволено використовувати криптовалюту. В штаті Вашингтон цифрову валюту розглядають як об'єкт грошових переказів відповідно до Закону "Про уніфікацію грошових послуг". Це є свідченням того, що компанії можуть здійснювати перекази у криптовалюті населенню Вашингтона лише після отримання Вашингтонської ліцензії оператора з переказу грошових коштів» [9]. «У Техасі визнано Bitcoin валютою та сформовано фінансове законодавство як таке, що застосовується до операцій із криптовалютами» [4].

До речі, у США Bitcoin розглядають як один із засобів платежів у електронній комерції. Наприклад, найбільший американський інтернет-магазин побутової техніки Overstock.com приймає для рахунку Bitcoin.

Найбільш прогресивною країною в частині функціонування криптовалюти є Великобританія, «жодна країна не може позмагатися з нею в частині існування bitcoin-банкоматів, де їх понад 30. Не можна оминути увагою й Данію, яка виявила наміри про якнайшвидшу поширеність цифрових валют та безготівкових розрахунків на фоні ліквідації паперових грошей. У Відні відкрився перший у світі Bitcoin банк, який надає можливість купити і продати Bitcoin простим та безпечним способом» [7]. Банк споряджений спеціальними банкоматами, за допомогою яких відбуваються обмінні операції. Клієнти банку також можуть отримати цікаву для них інформацію про віртуальні валюти.

У 2013 році в Німеччині Федеральне управління фінансового контролю (Federal Financial Supervisory Authority) визнало криптовалюту як "приватні кошти", які можуть використовуватися для оплати і функціонувати як заміна традиційної валюти в цивільно-правових угодах [3, с. 17].

Таким чином, Міністерство фінансів прийняло рішення про офіційне визнання біткоїна як засобу розрахунку. У той же час, для комерційної діяльності, пов'язаної з цією криптовалютою, необхідно отримати спеціальний дозвіл (ліцензію), і такі організації підпадають під контроль Федерального управління фінансового нагляду.

У Швейцарії, згідно з визначеннями аналітиків, прийняті найбільш благоприятні закони для обігу криптовалют. Наразі, швейцарська біржа криптовалют ECUREX GmbH є першою у світі платформою обміну криптовалютою на фіатні гроші, яка повністю відповідає вимогам Закону Швейцарії «Про банківську діяльність» [10, с. 1]. Зокрема, операції з криптовалютами в цій країні звільнені від податку на додану вартість, і це стало відповіддю на запити швейцарських компаній, що працюють з біткоїнами, до Швейцарської Федеральної податкової адміністрації. Таким чином, в Швейцарії транзакції з криптовалютами визнаються як платіжний засіб, а не операції з надання послуг або товарів.

Використання криптовалют у Хорватії є законним, але вони не класифікуються як електронні гроші і не мають статусу законних платіжних засобів. Іншими словами, криптовалюти можуть бути прийняті продавцями як

засіб оплати, але для продавців це не є обов'язковим [1, с. 1].

«У червні 2023 року ЄС прийняв комплексну та інноваційну нормативно-правову базу щодо регулювання ринків криптоактивів (MiCA). Даний регламент передбачає суворі правила прозорості та управління, з одного боку, і пруденційні правила щодо інших фінансових установ, з іншого. Очікується, що охоплюючи всі аспекти криптоактивів, MiCA посилить захист громадян, фінансову стабільність, інновації та фінансову доступність. Головна мета європейського регламенту MiCA — гармонізувати європейське законодавство у сфері криптоактивів, адже його норми будуть діяти на всій території ЄС.» [6]

MiCA може стати справжнім проривом для європейського крипторинку. Адже до цього криптокомпанії, які мали амбіції виходити на всеєвропейський ринок, повинні були отримувати авторизацію від кожного національного регулятора окремо. Така навігація європейським регуляторним ландшафтом коштувала бізнесу дорого та забирала багато часу на отримання необхідної ліцензії для роботи. Згідно з MiCA, якщо компанія отримала авторизацію в одній країні, вона може "паспортувати" її та надавати власні послуги на єдиному європейському ринку, для споживачів усіх 27 країн-членів ЄС. [5]

«Європейський регламент MiCA встановлює суворі деталізовані вимоги до емітентів токенів та постачальників послуг у сфері криптоактивів. Зокрема, встановлюється низка вимог щодо авторизації публічної пропозиції різних видів токенів, розміру капіталу, професійних якостей керівництва, порядку та норм резервування, змісту "білих книг" та маркетингових повідомлень, а також ще багато чого іншого, запозиченого переважно з підходів, притаманних регулюванню ринку цінних паперів. Такі вимоги можуть бути зрозумілими та "посильними" для європейських криптогравців, які вже певний час працюють на ринку ЄС, мають багатомільярдну капіталізацію та зможуть покрити витрати на приведення діяльності у відповідність до усіх юридичних вимог та економічних нормативів нового регламенту.» [13]

Для набрання чинності Закону України «Про віртуальні активи», необхідно прийняти деякі зміни, з цією метою нещодавно Міністерство цифрової трансформації спільно з депутатами та бізнесом розробили та зареєстрували у Верховній Раді проєкт Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України

щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні. Запропонований законопроект має створити сприятливі умови для розвитку ринку криптовалют та відповідно збільшити надходження до бюджету та підвищити інвестиційну привабливість України. Тому, даний законопроект «визначає правовий статус віртуальних активів; класифікує цифрові активи та послуги у сфері, які адаптуються з європейськими стандартами регулювання криптоактивів (MiCA); має створити інноваційну зону, у якій упродовж трьох років можна працювати без попередньої авторизації; адаптує рекомендації FATF щодо фінмоніторингу ринку криптовалютів.» [13] Також законопроект передбачає прості та зрозумілі податкові умови для бізнесу, який працює у сфері віртуальних активів. «Протягом трьох перших звітних років від дати набуття чинності цим Законом для інвестиційного прибутку від операцій з вірту-

альними активами застосовуються ставки податку на доходи фізичних осіб - 5 відсотків, а протягом наступних п'яти звітних років - 9 відсотків.» [16]

Висновок. Зважаючи на те, що ЄС не вимагає від нас повної імплементації MiCA, ми маємо можливість і повинні сформулювати власну політику регулювання криптовалюти. Впроваджуючи лише найбільш необхідні та актуальні для нашої держави положення MiCA, ми уникнемо надмірної регульованості нового ринку, що допоможе новим компаніям розвинути свій бізнес та поступово адаптуватися під нові регуляторні правила. Україна має достатньо потенціалу для створення конкурентоспроможної юрисдикції, що допоможе нам залучити інвесторів та запустити новий сектор цифрової економіки, який працюватиме на відновлення нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Croatia considers Bitcoin legal; 45 members of the Swiss parliament want the same | BitCoin Examiner. URL: <https://99bitcoins.com/croatia-considers-bitcoin-legal-45-members-of-the-swiss-parliament-want-the-same/>
2. Federal act on banks and savings banks. URL: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19340083/index.html>
3. Investor Bulletin: Initial Coin Offerings. *Investor Alerts and Bulletins*. 2017. URL : https://www.sec.gov/oiea/investor-alerts-and-bulletins/ib_coinofferings.
4. Memorandum opinion regarding the court's subject matter jurisdiction. United States District Court. 2019.
5. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937.
6. The European Parliament «Non-EU countries' regulations on crypto-assets and their potential implications for the EU». URL : [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)753930](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)753930).
7. The federal ministry of finance recognized Bitcoins as «units of account». <https://www.welt.de/finanzen/geldanlage/article119086297/Deutschland-erkennt-Bitcoin-als-privates-Geld-an.html>
8. VII Харківський міжнародний юридичний форум. Панельна дискусія: «Європейське регулювання ринку криптовалют: імплементація в Україні», 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=lfhvG5r_sPM&ab_channel=НЮУіменіЯрославаМудрого.
9. Virtual Currency Regulation. Washington State Department of Financial Institutions. 2023 URL : <https://dfi.wa.gov/consumers/virtual-currency>.
10. Zatonatska T., Rozhko O., Tkachenko N. Modern trends of impact on economic development of countries: e-commerce and R&D. *Marketing and Management of Innovations*. 2018. No. 4. P. 129–135. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2018.4-12>
11. Батракова Т. І., Турубарова Я. О. Криптовалюта в світі: стан, регулювання та перспективи. *Економічні студії*. 2018. № 20. С. 184–187.
12. Білик І. І., Погиба А. А. Роль криптовалют в економіці: переваги та недоліки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. № 19. С. 113–119. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.113-119>
13. Борняков О. Європейський Регламент MiCA – чи на часі його імплементація?. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/08/4/702908/>
14. Момонт Т. В. Обґрунтування можливості віднесення криптовалюти до складу активів підприємства. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2019. № 2. С. 26–30.
15. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
16. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні від 17.11.2023 №10225-1 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43232>.
17. Устенко С. В., Загоровський І. В. Можливості та перспективи криптовалют та технології Blockchain. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2019. № 97. С. 229–240. DOI: <https://doi.org/10.33111/mise.97.22>

Стаття надійшла до редакції 11.10.2023

Стаття рекомендована до друку 15.11.2023

O. V. DOTSENKO

lecturer of Department of Finance, Banking and Insurance

E-mail: dotsenko@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2028-1810>

V.N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61023, Mironosytska St. 1.

A. V. Mykhnia

student of the Faculty of Economics

E-mail: alona.mykhnia@karazin.ua

V.N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61023, Mironosytska St. 1.

EUROPEAN REGULATION OF THE CRYPTOCURRENCY MARKET AND IMPLEMENTATION IN UKRAINE

ANNOTATION. The world economy is at the initial stage of introducing modern digital technologies. Currently, there is also a permanent process of awareness by the world community of the fact that the digital economy, special finance and Internet trade will have a decisive importance on a global scale in the future. Therefore, the article is devoted to the study of the international practice of legal regulation of cryptocurrency circulation with an analysis of the current situation in Ukraine.

The relevance of this direction of research is determined not only by the spread of popularity of virtual currencies, but also by the recent adoption of the European Markets in Crypto Assets regulation, which was taken as a basis for the specialized Law. It was established that our state has prospects for the development of a competitive market, which in turn has a positive perspective for the development of the economy under martial law. Given the fact that the EU does not require us to fully implement the MiCA, we have the opportunity and must form our own cryptocurrency regulation policy.

By implementing only the most necessary and relevant provisions of Markets in Crypto Assets regulation for our country, we will avoid excessive regulation of the new market, which will help new companies to develop their business and gradually adapt to new regulatory rules. Ukraine has enough potential to create a competitive jurisdiction that will help us attract investors and launch a new sector of the digital economy that will work for the recovery of our country.

KEY WORDS: *sustainable development, economic growth, cryptocurrency, cryptocurrency market regulation, MiCA implementation, virtual assets, European cryptocurrency market regulation.*

REFERENCES

1. Croatia considers Bitcoin legal; 45 members of the Swiss parliament want the same | BitCoin Examiner. URL: <https://99bitcoins.com/croatia-considers-bitcoin-legal-45-members-of-the-swiss-parliament-want-the-same/>
2. Federal act on banks and savings banks. URL: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19340083/index.html>
3. Investor Bulletin: Initial Coin Offerings. Investor Alerts and Bulletins. 2017. URL : https://www.sec.gov/oiea/investor-alerts-and-bulletins/ib_coinofferings.
4. Memorandum opinion regarding the court's subject matter jurisdiction. United States District Court. 2019.
5. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937.
6. The European Parliament «Non-EU countries' regulations on crypto-assets and their potential implications for the EU». URL : [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)753930](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)753930).
7. The federal ministry of finance recognized Bitcoins as «units of account». <https://www.welt.de/finanzen/geldanlage/article119086297/Deutschland-erkennt-Bitcoin-als-privates-Geld-an.html>
8. VII Kharkiv International Legal Forum. Panel discussion: «European regulation of the cryptocurrency market: implementation in Ukraine». 2023. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=lfhvG5r_sPM&ab_channel=НЮУіменіЯрославаМудрого.
9. Virtual Currency Regulation. Washington State Department of Financial Institutions. 2023 URL : <https://dfi.wa.gov/consumers/virtual-currency>.
10. Zatonatska T., Rozhko O., Tkachenko N. Modern trends of impact on economic development of countries: e-commerce and R&D. *Marketing and Management of Innovations*. 2018. No. 4. P. 129–135. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2018.4-12>

11. Batrakova T. I., Turubarova Ya. O. Cryptocurrency in the world: status, regulation and prospects. *Economic studies*. 2018. № 20. С. 184–187. (in Ukrainian).
12. Bilyk I.I., Pohyba A.A. The role of cryptocurrencies in the economy: advantages and disadvantages. *Actual problems of the development of the economy of the region*. 2023. № 19. С. 113–119. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.113-119> (in Ukrainian).
13. Bornyakov O. The European MiSA Regulation - is its implementation timely? *Economic truth*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/08/4/702908/> (in Ukrainian).
14. Momont T. V. Justification of the possibility of classifying cryptocurrency as part of the company's assets. *Bulletin of the Kyiv Institute of Business and Technologies*. 2019. № 2. С. 26–30. (in Ukrainian)
15. About virtual assets: Law of Ukraine dated 17.02.2022 № 2074-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>. (in Ukrainian).
16. Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine on regulating the turnover of virtual assets in Ukraine dated 17.11.2023 №10225-1 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43232>. (in Ukrainian).
17. Устенко С. В., Загорівський І. В. Можливості та перспективи криптовалют та технології Blockchain. Моделювання та інформаційні системи в економіці. 2019. № 97. С. 229–240. DOI: <https://doi.org/10.33111/mise.97.22> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 11.10.2023

The article is recommended for printing 15.11.2023